

Hukuk Önünde Kadın Erkek Eşitliği

Gülendam TEMP

Ne yazık ki bugün
-kadınları bu
konumundan da geri
plana, ortaçağ
karanlıklarına itmek
isteyen eğilimler
belirmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ilk maddesinde tüm insanların cins farkı da gözetilmeksizin eşit olduğunu belirtir. Aynı şekilde 1982 Anayasası da 10. maddesinde herkesin cins farkı olmaksızın yasa önünde eşit olduğunu hükme bağlanmıştır.

Ne var ki, hukuksal düzenleme ile yaşanan gerçeklik her zaman çakışmamakta, farklılık gösterebilmektedir. Sözgelimi kadın lan n SEÇME ve SEÇİLME hakkına ilişkin düzenleme birçok Avrupa ülkesinden daha erken bir tarihte 1934'te Yapılmış olmasına karşın kadınların siyasal katılımında kayda değer bir ilerleme yaşanmamıştır. Demek ki, düzenlemenin varlığı tek başına yeterli olamamaktadır.

MEDENİ YASADA NELER VAR?

Türk Medeni Kanunu Büyük Millet Meclisi'nde 17 Şubat 1926'da kabul edilmiştir. Yasa 4 Ekim 1926 günü ise yürürlüğe girmiştir. Özel yaşantının çeşitli alanlarındaki ilişkileri hukuksal sonuçlara bağlayan Medeni Kanun İsviçre'den alınmıştır. Yasa, gününe göre kadın haklarında değeri yansıtmayacak önemli bir ilerleme, kadın haklarında bir reformdur. Mecelle'nin Kadını ikinci sınıf insan sayan, bu anlamıyla kadın erkek arasında bir eşitliği hiç konu edinmeyen tutumu ile Medenî Yasanın getirdiklerinin basit bir karşılaştırması ilerlemeyi gözler önüne serebilir.

Bununla birlikte yasanın bazı hükümleri eskimiş, günün koşullarına uymaz olmuştur. Bu hükümler arasında kadını erkeğe bağlayan, tabii kılan ve onun kimi haklarını kısıtlayan maddeler bulunmaktadır. Bu eskiyen hükümler günümüzün insan haklarına, eşlerin eşit halklardan yararlanma ilkesine, uluslararası sözleşmelere, Anayasaya aykırılıklar taşımaktadır. Bu hükümlerin değiştirilmesi zorunludur. Nitekim kaynak İsviçre Medenî Kanunundan eşitliği bozucu bu hükümler çıkartılmıştır.

Anayasa Mahkemesi de Medeni Kanonun kadın erkek eşitsizliğine yol açan hükümleri.."Anayasaya aykırılık" iddiası ile önüne geldiğinde, nükrrüü "eşitlik ilkesine aykırı olduğu"¹¹ gerekçesiyle iptal etmek yoluna gitmektedir. Sözgelimi Medeni kanonun kadının çalışabilmesi için kocanın iznini arayan 159. maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından 29.11.1990 tarih, 1990/30 Esas; 1990/31 Karar sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Mahkeme "kocanın karasının mesleğini veya işini yürütmesi için izin vermesi veya uygun görmezse izin vermemesi kuralının kadının kişilik haklarını ihlal ettiği gibi Anayasanın 10. maddesinde yerini bulan kadın-erkek eşitliği ilkesine de aykırılık oluşturduğu"¹¹ görüşündedir. Mahkeme ayrıca Medeni Yasada yer alan ve kadın erkek eşitliğini bozan bazı hükümleri de sayarak bunların da uygun şekilde ortada kaldırılması gereğine işaret etmiştir.

EŞİTLİĞİ BOZUCU HÜKÜMLER

Yasanın 152. maddesi "koca birliğin reisidir, evin seçimi, kari ve çocukların oçindirilmesi yükümlülüğü kocaya aittir" şeklindedir. Çok sıkça eleştirilen bu hükme yönelik eleştiriler yerindedir. Şöyle ki, iki eşit insanın gönüllü birlikteliği anlamına gelen evlilik ilişkisinde erkeği dana üstün tutarak ona "reislik"¹¹ unvanı vermenin hiçbir tutarlı açıklaması olamaz. Bu hüküm kadını korunmaya muhtaç görme mantığının ürünüdür. Ve burada açık bir eşitsizlik sokonusudur. Reis bir "çete"ye gerekebilir. Ama evlilik ilişkisi bir çete ilişkisi değildir

Evi geçindirme yükümlülüğünün kocaya ait olması ilk bakışta kadın

lehine gibi gözükse de aslında aleyhine bir durum oluşturmaktadır. Çünkü sorumluluk hemen beraberinde yetkiyi getirmekte, kocanın eline yetki vererek kadını daha geriye itmektedir. Aynı şekilde ortak evin seçiminde son sözü kocaya tanınmanın¹¹ dayanağı/açıklaması olsa olsa kadını erkeğe tabi kılmak, "erkeğin dediği olur" sözünü kadının kabul etmesi demektir.

Eşitsizlik yaratıcı bir hüküm de 153. maddedir. Bu madde kanının kocanın soyadını taşımasını, evin mutluluğu için gücünün yettiği oranda kocasına muavin ve müşavir olmasını istemekte ev işlerini karının yapacağını belirtmektedir.

Birincisi, kadının kocanın soyadını alması, ilkel kabile toplumu nun geleneğinin bir uzantısıdır ve icabul edilemez. İkel toplumlarda kadın kocanın kabilesine katılıyor ve o kabilenin bir üyesi oluyordu. Ama günümüz ailesi iki kişinin ortak, gönüllü iradeleriyle oluşmaktadır. Kadının kocasının kabilesine katılması sözkonusu değildir. Kadının kocasının soyadını alma zorunluluğu kadını erkeğe bağlı/tabii kılmanın, onun kişiliğini/kimliğini geri plana itmenin bir yolu, yöntemidir. Aile birliğinde kadına muavinlik (yardımcılık), müşavirlik (danışmanlık) tanınması kadına değer vermenin ötesinde onu geri plana itme, eşit söz ve karar sahibi olma hakkının elinden alınması anlamına gelir. Ev işlerini kadının yapma zorunluluğu ise kadını yüceltmemekte, tam tersine eve hapsederek dünya ile ilişkisinin kesilmesine nedeni olmaktadır. Kadının yaptığı ev işleri "göze görünmemekte", ev işlerinde yapılan çalışma karşılığı elde edilen gelir kutsal addedilmekte ve sonuçta para kazananın, dolayısıyla da erkeğin eve kesin hakimiyeti sözkonusu olmaktadır. Doğal ve normal olanı, ev işlerinin ortak biçimde yapılmasıdır,

Yasanın 153. maddesi de insanın temel hak ve özgürlüklerine, uluslararası sözleşmelere ve 1982 Anayasasına açık bir biçimde

aykırılık göstermektedir.

Medeni Yasanın 154. maddesi "evlilik birliğini kocanın temsil edeceğini, uygun görürse karyaya da temsil hakkı verebileceğini" belirtmektedir. 153. maddeyle ilişkin eleştirilerimiz bu hüküm için de geçerlidir, Ortak, gönüllü birliktelik anlamına gelen evlilik ilişkisinde yasa ile kocaya üstünlük tanımak ilişkinin ruhuna aykırılık oluşturur. Yetki ve sorumluluğun ortak olması ilkesi evlilik ilişkisinde temel* sayılmalıdır. Eşlerin mallarının yönetiminin kocada olması da benzer bir eşitsizliğin ürünüdür, Yasa, malların yönetimi konusunda kocaya tam yetki verdip gibi, aynı şekilde çocukların yönetiminde de, yani velayet hakkının kullanımında da kocaya yetki tanımıştır,

Medeni Yasa evli kadın ve erkeğin arasında hakların ve yetkilerin paylaşımında Anayasa Mahkemesinin de belirttiği gibi tam bir eşitlik sağlamamıştır. Evlilik ilişkisinde çeşitli saiklerle kadın kocanın egemenliği altına sokulmuştur.

Bu ve benzeri hükümlerin günümüz gerçekliğine uygun bir biçimde vakit geçi rilmeksizin düzeltilmesinde yarar vardır.

CEZA YASASINDA BİR EŞİTSİZ HÜKÜM

Ceza Yasası evli eşlerin zinasını evlilik ilişkisini tahrip edici bir fiil görerek yasaklamış ve cezayı yaptırıma bağlamıştır. Evli tadının ya da erkeğin evlilik bağlarını korurlarken bir başka kişi ile birlikte olmaları evlilik ahlakı ünde kabul edilmeyebilir. Ne var ki eğer böyle bir durum varsa artık evlilik ilişkisinin kendisi zedelenmiş, çürümüş demektir. Ve ilk yapılması gereken şey eşleri ceza tehdidi altında tutmak değil evlilik birliğinin sona erdirilmesi, eşlerin boşanmalarıdır. Dolayısıyla başka bir insanla birlikte olduğu gerekçesiyle kişinin cezaevine konulması zoraki bir ahlak savunusu olduğu için, bu türetilen eğilimi bulunan işleri gizli olarak ilişki kurmaya yönelten bir başka ahlakî tahribattir.

Doğal ve insani olan "zina"nın mutlak bir boşanma nedeni

sayılmasıdır. Ceza yaptırımının burada yerinin olmaması gerekir.

Zinaya ilişkin yaklaşım bu olmalıdır. Ne yazık ki Ceza Yasası bir yandan zinayı suç olarak görürken diğer yandan da zina konusunda kadın ve erkek açısından büyük bir eşitsizlik öngörmüştür. Eşitsizlik yaratmıştır.

Ceza Yasasının kadının zinasını düzenleyen 440. maddesine göre "evli kadının bir başka erkekle bir kez birlikte olması" zina suçu için yeterli görülür. Bu na Karşılık erkeğin zina suçunu işlemiş sayılması için ise 441. maddeye göre "kocanın karısı ile birlikte oturduğu eve başka bir kadını getirmesi, ya da kocanın başka bir kadınla herkesçe bilinecek şekilde kan koca gibi yaşaması" aranmıştır. Buna göre kadın bir kez başkası ile birlikte olursa zina suçu var sayılacak, erkeğin zinası için ise bir kez başka kadınla olmasından öte bunu aleni bir şekilde yapması, alışkanlık haline getirmesi aranacaktır. Kuşkusuz olumsuz bir durum karşısında da olursa açık bir eşitsizlik, çifte standartlı bir yaklaşım sözkonusudur.

Çözüm, bu hükümlere ilişkin olarak bir "eşitlik" sağlamaktan çok, bu zina hükümlerinin yasadan çıkarılmasıdır.

DEMOKRATİK TOPLUM GEREKLİLİĞİ

Medeni Yasa, gününe göre, oldukça ilerici hükümler içermiştir, Kadınlar açısından, tüm özel ilişkiler açısından kazanımlar sağlamıştır. Ne yazık ki bugün kadınları bu konumundan da geri plana ortaçağ karanlıklarına itmek isteyen eğilimler belirlemiştir. En tehlikelisi de kadınların farkında dahi olmaksızın kendisini ikinci sınıf insan konumuna iten bu antidemokratik eğilimlere katılmalarıdır.

Kadın erkek eşitsizliğini ortadan kaldırmada kadınların kendi haklarına sahip çıkmaları, haklarının savunusunu yapmaları, demokratik toplum olmanın gereği ve sonucudur.

Varolan hükümlerle yasalarda kalmamalı, somut uygulamaya, yaşama geçirilmelidir. B